

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA KREATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Xalilova Sayyora Abdixoliqovna

Muzrabot tumani 41-umumiy o'rta ta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarini ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ qobiliyatlarini shakllantirish metodikasiga bag'ishlangan. Maqolada kreativ fikrlashning ahamiyati, uning o'quvchilarda shakllanishi va o'qish savodxonligi hamda ona tili darslarida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun qo'llaniladigan metodlar va innovatsion texnologiyalar tahlil qilinadi. O'qish savodxonligi va ona tili darslarining o'zaro aloqasi, interaktiv metodlar, guruhli ishlar, kreativ yozish, multimediya vositalarini qo'llash kabi pedagogik yondashuvlar o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda samarali usullar sifatida keltiriladi. Maqola ijodiy fikrlash va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodologik tavsiyalarni o'z ichiga oladi va boshlang'ich sinfda pedagoglarning kreativ qobiliyatlarni shakllantirishdagi roli va ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf, ona tili, o'qish savodxonligi, kreativ fikrlash, ijodiy qobiliyatlar, pedagogik metodlar, innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, guruhli ishlar, multimediya vositalari, kreativ yozish, ta'lim metodologiyasi, mustaqil fikrlash.

Ona tili va o'qish savodxonligi darslari boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ta'limning asosi bo'lib, ularning fikrlash, tilni idrok etish va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Bu darslar nafaqat o'quvchilarning lingvistik bilimlarini shakllantirishga xizmat qiladi, balki ularning ijodiy, kritiklik va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Shu boisdan, boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ qobiliyatlarni shakllantirish metodikasi

dolzarb masala bo'lib, zamon talablariga mos holda pedagogik yondashuvlar va metodlarni talab etadi.

Kreativ fikrlashning ahamiyati va uning o'quvchilarda shakllantirilishi.

Kreativ fikrlash o'quvchilarda o'ziga xos tasavvurlarni yaratish, yangi g'oyalar ishlab chiqish va turli muammolarni ijodiy yondashuvlar orqali hal etish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonning boshlang'ich bosqichlarida, ya'ni boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini shakllantirish va ona tili ta'limi asosida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish alohida o'rin tutadi. Bu erda ta'lim jarayoni nafaqat bilim berishni, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, yangi g'oyalarni yaratish va turli muammolarni ijodiy tarzda yechish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. Kreativ fikrlash, o'quvchining bilim olishini faqat ma'lumotni yodlash bilan cheklamaydigan, balki olingan ma'lumotlar asosida yangi g'oyalar va yechimlar ishlab chiqish jarayoniga olib boradigan ko'nikmalarni rivojlantirishni ta'minlaydi. Bu pedagogik yondashuvlar boshlang'ich sinf o'quvchilarini turli xil fikrlash jarayonlariga jalb etish, ularni muammolarni ijodiy hal qilishga undash, mustaqil fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

O'qish savodxonligi, o'quvchining matnni tushunish, izohlash, baholash va o'zi uchun yangi bilimlarni olish qobiliyatidir. Bu jarayonda o'qish faqat matnni o'qish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchi o'qigan matnini tahlil qilib, undagi g'oyalar va muammolarni o'zicha idrok etishi, yangi fikrlarni yaratishi va o'z pozitsiyasini ifodalashi lozim. O'qish savodxonligi rivojlanishida ona tili darslarining roli juda katta. Ular o'quvchilarni nutqini rivojlantirishi, matnni tushunishda va tahlil qilishda yordam berishi, yangi g'oyalar yaratish va ijodiy fikrlashga yo'naltirishi kerak. O'qish savodxonligini rivojlantirishda, o'quvchilarni turli adabiy janrlar bilan tanishtirish, matnlarni baholash va ular ustida fikr yuritishni o'rgatish zarur. Bunda o'qish materiallarini muayyan maqsadlar asosida tanlash muhim ahamiyatga ega. Masalan, o'quvchilarga g'oyaviy jihatdan boy va xilma-xil matnlarni o'qitish, ularga matnni turli nuqtai nazarlardan tahlil qilish imkoniyatini beradi. Bu esa o'z navbatida ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ona tili darslarida kreativ qobiliyatlarni shakllantirish uchun bir qator metodik usullarni qo'llash mumkin. Birinchi navbatda, o'quvchilarga adabiyotning turli janrlaridan namunalar o'qitish, ularni mantiqiy fikrlash va ijodiy tasavvurga undash imkoniyatini yaratadi. O'quvchilar turli janrlarni o'qib, ularning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganib, o'z fikrlarini ochiq va ravon ifoda etish imkoniga ega bo'lishadi. Bundan tashqari, ijodiy ishlar, masalan, hikoya yoki she'r yozish, o'quvchilarda o'z fikrini erkin ifoda etish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu darslarda o'quvchilarga matnning strukturasi, stilistik elementlar, personajlar va boshqa elementlar haqida savollar berish, ularni o'zlashtirish va tahlil qilishda erkinlikni ta'minlaydi. Kreativ fikrlashni rivojlantirishda o'yinlar, guruhli ishlar va rolli o'yinlar ham muhim vositalar hisoblanadi. Masalan, guruhlar o'rtasida munozara va bahs-munozaralar tashkil qilish, o'quvchilarga turli nuqtai nazardan fikr yuritishni va yangi yechimlarni taklif qilish imkoniyatini beradi. Bu esa nafaqat kreativ qobiliyatlarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarda jamoaviy ish olib borish va fikrlarini boshqalarga tushuntirish ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Zamonaviy ta'lim metodlari va texnologiyalarini integratsiya qilish orqali ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish mumkin. Masalan, multimedia vositalarini qo'llash, internet resurslari bilan ishlash, interaktiv darslar va onlayn platformalar yordamida o'quvchilarni yangi g'oyalarni yaratishga undash mumkin. Multimedia vositalari, o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda va ijodiy fikrlashni rag'batlantirishda katta yordam beradi. Shuningdek, internetdagi interaktiv platformalar orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashib, o'z ijodlarini ko'rsata olishadi. Bu metodlar o'quvchilarning ijodiy va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Kreativ fikrlash o'quvchilarda o'ziga xos tasavvurlarni yaratish, yangi g'oyalar ishlab chiqish va turli muammolarni ijodiy yondashuvlar orqali hal etish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonning boshlang'ich bosqichlarida, ya'ni boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini shakllantirish va ona tili ta'limi asosida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish alohida o'rin tutadi. Bu erda ta'lim jarayoni nafaqat bilim berishni, balki

o'quvchilarda mustaqil fikrlash, yangi g'oyalarni yaratish va turli muammolarni ijodiy tarzda yechish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. Kreativ fikrlash, o'quvchining bilim olishini faqat ma'lumotni yodlash bilan cheklamaydigan, balki olingan ma'lumotlar asosida yangi g'oyalar va yechimlar ishlab chiqish jarayoniga olib boradigan ko'nikmalarni rivojlantirishni ta'minlaydi. Bu pedagogik yondashuvlar boshlang'ich sinf o'quvchilarini turli xil fikrlash jarayonlariga jalb etish, ularni muammolarni ijodiy hal qilishga undash, mustaqil fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

O'qish savodxonligi, o'quvchining matnni tushunish, izohlash, baholash va o'zi uchun yangi bilimlarni olish qobiliyatidir. Bu jarayonda o'qish faqat matnni o'qish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchi o'qigan matnini tahlil qilib, undagi g'oyalar va muammolarni o'zicha idrok etishi, yangi fikrlarni yaratishi va o'z pozitsiyasini ifodalashi lozim. O'qish savodxonligi rivojlanishida ona tili darslarining roli juda katta. Ular o'quvchilarni nutqini rivojlantirishi, matnni tushunishda va tahlil qilishda yordam berishi, yangi g'oyalar yaratish va ijodiy fikrlashga yo'naltirishi kerak. O'qish savodxonligini rivojlantirishda, o'quvchilarni turli adabiy janrlar bilan tanishtirish, matnlarni baholash va ular ustida fikr yuritishni o'rgatish zarur. Bunda o'qish materiallarini muayyan maqsadlar asosida tanlash muhim ahamiyatga ega. Masalan, o'quvchilarga g'oyaviy jihatdan boy va xilma-xil matnlarni o'qitish, ularga matnni turli nuqtai nazarlardan tahlil qilish imkoniyatini beradi. Bu esa o'z navbatida ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ona tili darslarida kreativ qobiliyatlarni shakllantirish uchun bir qator metodik usullarni qo'llash mumkin. Birinchi navbatda, o'quvchilarga adabiyotning turli janrlaridan namunalar o'qitish, ularni mantiqiy fikrlash va ijodiy tasavvurga undash imkoniyatini yaratadi. O'quvchilar turli janrlarni o'qib, ularning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganib, o'z fikrlarini ochiq va ravon ifoda etish imkoniga ega bo'lishadi. Bundan tashqari, ijodiy ishlar, masalan, hikoya yoki she'r yozish, o'quvchilarda o'z fikrini erkin ifoda etish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu darslarda o'quvchilarga matnning strukturasi, stilistik elementlar, personajlar va

boshqa elementlar haqida savollar berish, ularni o'zlashtirish va tahlil qilishda erkinlikni ta'minlaydi. Kreativ fikrlashni rivojlantirishda o'yinlar, guruhli ishlar va rolli o'yinlar ham muhim vositalar hisoblanadi. Masalan, guruhlar o'rtasida munozara va bahs-munozaralar tashkil qilish, o'quvchilarga turli nuqtai nazardan fikr yuritishni va yangi yechimlarni taklif qilish imkoniyatini beradi. Bu esa nafaqat kreativ qobiliyatlarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarda jamoaviy ish olib borish va fikrlarini boshqalarga tushuntirish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Zamonaviy ta'lim metodlari va texnologiyalarini integratsiya qilish orqali ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish mumkin. Masalan, multimedia vositalarini qo'llash, internet resurslari bilan ishlash, interaktiv darslar va onlayn platformalar yordamida o'quvchilarni yangi g'oyalarni yaratishga undash mumkin. Multimedia vositalari, o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda va ijodiy fikrlashni rag'batlantirishda katta yordam beradi. Shuningdek, internetdagi interaktiv platformalar orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashib, o'z ijodlarini ko'rsata olishadi. Bu metodlar o'quvchilarning ijodiy va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchilarini ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ qobiliyatlarini shakllantirish metodikasi zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayonda pedagogik yondashuvlarning to'g'ri tanlanishi, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlarning qo'llanilishi, shuningdek, innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish ta'lim samaradorligini oshiradi. Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirish nafaqat o'quvchilarning akademik yutuqlariga, balki ularning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli bo'lishlariga ham katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Xasanov, B. (2017). *Boshlang'ich ta'limda innovatsion metodlar*. Tashkent: Fan va texnologiya.

2. Shakirov, D. (2015). *Innovatsion ta'lim metodlari: nazariya va amaliyot*. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. Zaynalov, K. (2018). *Innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash va ularning samaradorligi*. Tashkent: Navruz.
4. Ximmatova O., Muminova U. BOLALAR ADABIYOTINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA O'ZBEK BOLALAR YOZUVCHILARI IJODIY FAOLIYATI //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2023. – T. 2. –. 19. – C. 121-124.
5. Muminova U. K. WORDS WHOSE MEANING HAS EXPANDED IN" MAHBUB UL-QULUB" //Modern Scientific Research International Scientific Journal. –2024. – T. 2. – №. 2. – C. 329-334.
6. Xo'jamurodova S. N., Muminova U. Q. ABDULLA AVLONIY–PEDAGOG VA BOLALAR SHOIRI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. –№. 14. – C. 128-132.
7. Qarshiyevna M. U., Tursunovna R. M. “Mahbub ul-qulub” da diniy atamalarning qo'llanishi //International conference on multidisciplinary science. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 258-261.
8. Qarshiyevna M. U. Lexical-Grammatical Characteristics of the Noun in Ancient Turkish Language International Interdisciplinary Research Journal Volume 2 Issue 1. – 2023.
9. Qarshiyevna U. M. Linguistic Views Of Mahmud Kashgari //Central asian journal of social sciences and history. – 2022. – T. 3.– №. 12. – C. 336-340.
10. Muminova Umida Qarshiyevna . Lexical-Grammatical Characteristics of the Noun in Ancient Turkish Language International Interdisciplinary Research Journal Volume 2 Issue 1, Year 2023 ISSN: 2835-3013. P. 389-394 <https://univerpubl.com/index.php/synergy>
11. Umida Muminova Qarshiyevna. Mahmud Qoshg'ariyning “Devonu lug'otit turk” asarining pedagogika tarixida tutgan o'rni// Tadqiqotlar jahon ilmiy – metodik jurnal. 6-son 2-to'plam, yanvar 2023, 332-335 B